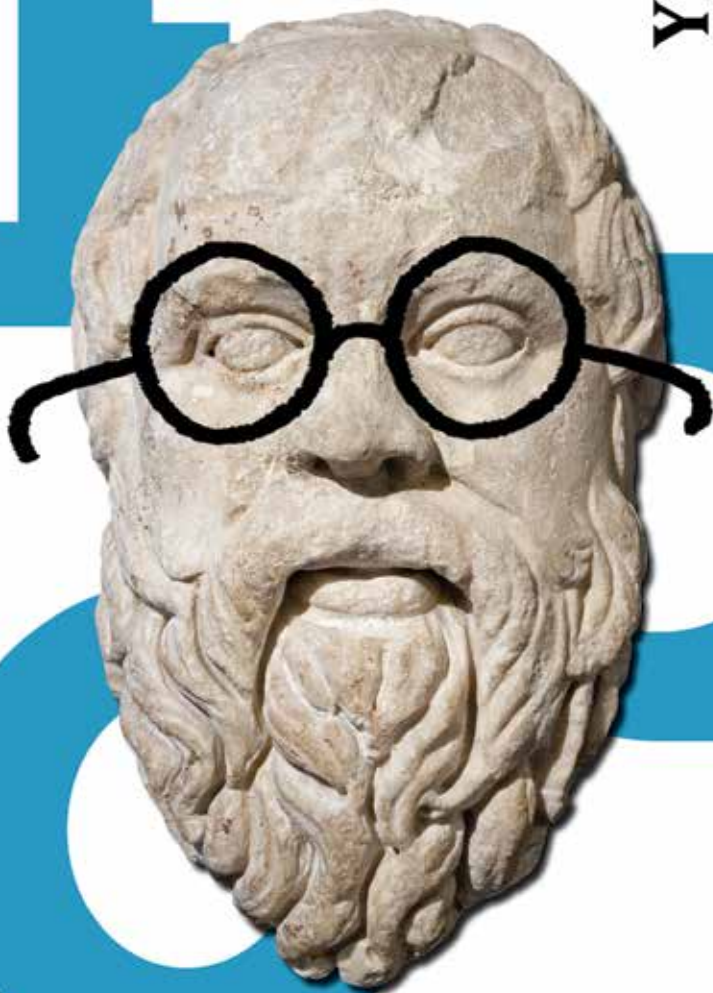

UMBERTO

YANLIŞ
OKUMALAR

Çeviri: MEHMET H. DOĞAN

13. BASKI

can
modern

UMBERTO ECO
YANLIŞ
OKUMALAR

Can Modern

Yanlış Okumalar, Umberto Eco

Çeviri: Mehmet H. Doğan

Diario minimo

© 1992, RCS Libri S.p.A., Bompiani, Milano

© 1997, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1997

13. basım: Mayıs 2023, İstanbul

Bu kitabın 13. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelhavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-3274-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah., Eski Büyükdere Cad., İz Plaza, No: 9/25, Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

UMBERTO ECO
YANLIŞ
OKUMALAR

DENEME

Çeviri

Mehmet H. Doğan

♥can

Umberto Eco'nun Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Gülün Adı, 1986

Foucault Sarkacı, 1992

Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti, 1995

Önceki Günün Adası, 1995

Ortaçağ'ı Düşlemek, 1996

Somonbalığıyla Yolculuk, 1997

Beş Ahlak Yazısı, 1998

Ortaçağ Estetiğinde Sanat ve Güzellik, 1998

Açık Yapıt, 2000

Kitaplardan Kurtulabileceğinizi Sanmayın (J.C. Carrière ile birlikte), 2010

Günlük Yaşamdan Sanata, 2012

Edebiyata Dair, 2016

Tez Nasıl Yazılır?, 2017

UMBERTO ECO, 1932'de İtalya'da Milano'ya bağlı Alessandria kasabasında doğdu. 1950'lerde İtalyan radyo-televizyonu RAI'nin kültür programlarını yönetti. 1959-1975 arasında İtalya'nın ünlü yayınevi Bompiani'nin edebiyatdıőı yayınlarının editörlüğünü üstlendi; *La Stampa*, *Corriere della Sera*, *La Repubblica*, *L'Espresso* gibi gazetelere makaleler yazdı. 1970'lerde Bologna niversitesi'nde göstergebilim dersleri vermeye başladı. *Gln Adı*, *Foucault Sarkacı*, *nceki Günün Adası* ve *Baudolino* gibi romanlarıyla; modern kültürü ince bir mizah duyarlılığıyla ele alan *Açık Yapıt*, *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti*, *Beş Ahlak Yazısı*, *Ortaçağ Estetiğinde Sanat ve Güzellik*, *Ortaçağ'ı Düşlemek*, *Somonbalığıyla Yolculuk*, *Yanlış Okumalar*, *Yorum ve Aşırı Yorum* ve *Kitaplardan Kurtulabileceğinizi Sanmayın* (J.-C. Carrire ile birlikte) gibi deneme kitaplarıyla günümüzün en saygın yazarları arasına girdi. 19 Őubat 2016'da öldü.

MEHMET H. DOğAN, 1931'de Adana'da doğdu. 1974'te *Tekrarın Tekrarı* adlı yapıtıyla TDK dln aldı. Denemelerini *Birikime Dayanmak*, *ağının Tanığı Olmak*, *Yazıdan Bakmak*, *Őiir ve Eleştiri* adlı kitaplarda topladı. 1993-2004 arasında Őiir yıllıkları yayımladı. 2001'de de *Yüzyılın Türk Őiiri Antolojisi*'ni hazırladı. Thomas de Quincey, J.G. Frazer, Franz Kafka, Joseph Conrad, George Thomson, Christopher Caudwell, George Lukacs, Malcolm Bradbury, Carson McCullers, Susan Sontag, Umberto Eco, Fredric Jameson, Raymond Radiguet, Amy Tan, Jeremy Reed, Colm Tibin gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandıran Doğan, 2008'de İzmir'de öldü.

“Œir değil mzikhul, bir yaŒam eleŒtirisidir.”

JAMES JOYCE

İçindekiler

Önsöz	13
Granita.....	19
Parçalar	27
Sokrates Usulü Soyunma	39
Kitabınızı Üzülerek İade Ediyoruz	45
Esquisse d'un nouveau chat	59
Cennetten Son Haberler	65
Şey	73
Bir Po Vadisi Toplumunda Sanayi ve Cinsel Baskı	79
Son Yakındır	101
Oğluma Mektup	123
Alışılmamış Kitap Eleştirileri	133
Amerika'nın Keşfi	143
Kendi Sinemanı Kendin Yap	153
Mike Bongiorno Olgubilimi	163
Benim Abartı-Yorumum	171

Önsöz

1959'da, yazarlarından birçoğu daha sonra Gruppo 63'ü¹ oluşturacak olan yazın dergisi *Il Verri*'ye *Diario minimo* başlıklı aylık yazılar yazmaya başladım; alçakgönüllülük kadar sakıntının da zorladığı bir başlıktı bu. Ezra Pound ve Çin ideogramları üzerine neo-avangard ve etkileyici denemeler içeren dilbilimsel deneylerle dolu bir yayın organına, daha az önemli konularda, çoğu kez derginin benden daha ateşli öteki yazarlarını yansılama amacı taşıyan, uçarı düşüncelerle dolu sayfalarca yazı gönderiyordum. Bunun için de, daha en başta, bilerek komik ve garip, dolayısıyla da derginin diğer bölümlerinden daha az saygıdeğer olan bu yazılardan dolayı okurlardan özür dilemek istedim.

İlk metinleri, yazın türü açısından, hem ben hem de dostlarım, Roland Barthes'ın *Çağdaş Söylenler*'ine benzetiyorduk. Barthes'ın kitabı 1957'de çıkmıştı ama ben *Diario minimo*'ları yazmaya başladığım sırada henüz görmemiştim. Yoksa, 1960'ta, striptiz üzerine bir deneme

1. Gruppo 63, İtalya'da bazı genç aydınlar tarafından düzenlenen bir konferans sonrasında 1963 Ekimi'nde Palermo'da kurulmuş bir edebiyat hareketidir. Geleneksel anlatı kalıplarını kırmak, yeni ifade biçimleri denemek isteyen sair, yazar, eleştirmen ve akademisyenler bu hareketin bir parçasıydı. (Y.N.)

yazmaya asla kalkışmazdım. Ve sanıyorum Barthes'ı okuduktan sonradır ki, alçakgönüllülükle, *Çağdaş Söylenler* biçimini terk ettim ve yavaş yavaş pastiş tarzına döndüm.

Benzeği benimsememin daha derinde bir başka nedeni vardı: Neo-avangard yapıt, günlük yaşam ve yazın dilini tersyüz etme özelliğini içinde taşıyor idiyse, komik ve groteskin de bu programın bir parçası olması gerekirdi. Benzek geleneği –Fransa, bu alanda Proust, Queneau ve Oulipo grubu gibi ünlü uygulayıcılara sahip olmakla övünebilirdi– İtalyan yazınında genellikle daha az şanslı olmuştu bugüne kadar.

Il Verri'nin sayfalarında *Diario minimo* işte böyle başladı. Daha sonra, 1963'te dergide yayımlanmış olduğum tek tek yazılar bir ciltte toplandığında, içeriği, bilinen anlamıyla bir günce olmasa bile aynı ad verildi kitaba. Bu kitap birçok basım yaptı; şimdi de İngilizce çevirisine temel oluyor. Başlığı, sözcüğü sözcüğüne “Küçük Günce” diye çevirmek anlamsız olacağı için, ona *Yanlı Okumalar* adını vermeyi yeğledim.

Parodi, bütün komik yazı türleri gibi, uzamla ve zamanla ilintilidir. Oidipus ve Antigone'nin trajik öyküleri bizi çok etkiler ama klasik Atina hakkında fazla bilgi sahibi değilsek, Aristophanes'teki anıştırmaların çoğu bizi şaşırtacaktır. Böyle ünlü örnekler kullandığım için özür dilerim, ama ne demek istediğimi bunlar aracılığıyla daha kolay anlatabiliyorum.

Elinizdeki kitabın içindekiler bir seçme de olsa, fazla “İtalyan” olan birkaç parça çıkarılmış da olsa, yabancı okurlara birkaç sözcüklük bir açıklama yapma zorunluluğunu hissediyorum. Bir esprinin açıklanması onun etkisini çaresiz öldürür; ama –*si parva licet componere magnis*¹–

1. (Lat.) “Küçük şeyler, büyük şeylerle kıyaslanacak olursa” anlamında. (Y.N.)

Panurge'ün¹ sözlerinin çoğu, onun dilinin Sorbonne dili olduğunu açıklayan bir dipnot koymazsak anlaşılmaz olarak kalır.

“Granita”, Nabokov'un *Lolita*'sının bir yansılması olma amacını taşıyordu, bir de kahramanın adının çevirisinin Umberto Umberto olmasından yararlanıyordu. Tabii benim yazım, Nabokov'un yansılmasından çok romanının İtalyanca çevirisinin yansılması; ama yazdıklarım, İtalyancadan çevrilmiş bile olsa hâlâ okunabilir sanırım. Yansılama, benim doğduğum bölge olan Piemonte'nin küçük kasabalarında geçiyor.

“Parçalar”da, açıkça, İtalyan popüler şarkılarından sözcükler kullandım; İngilizce çeviride bunların yerine Amerikan karşılıkları kondu. Ama son alıntıda Shakespeare ve İtalyan şarkıları birbirine karışıyor (özgün metinde, Shakespeare yerine D'Annunzio'yu kullanmıştım ben).

Çevirmenim, giriş notunda, Mike Bongiorno'nun, İtalyan olmayanlarca bilinmemesine karşın, tanıdık bir evrensel kategoriye girdiğine işaret ediyor; bense onu hâlâ bir dâhi olarak düşünüyorum.

“*Esquisse d'un nouveau chat*”da,² açık bir biçimde Alain Robbe-Grillet'ye ve *nouveau roman*'a³ gönderme var. Öteki örneklerde olduğu gibi burada da yansılama bir övgü amacını taşıyor.

“Cennetten Son Haberler” günün politik jargonuyla öteki dünyadan haberler veriyor. Onlarca yıl önce yazıldı ama sanıyorum Ross Perot ve Pat Buchanan çağında da anlaşılabilirliğini yitirmedi.

Anglosakson insanbilimi klasikleri (Margaret Mead,

1. İlk kez François Rabelais tarafından kaleme alınan *Pantagruel* (1532) adlı romanda ortaya çıkan kurnaz ve serseri kahraman. (Y.N.)

2. (Fr.) Bir Yeni Kedi Eskizi. (Ç.N.)

3. (Fr.) Yeni Roman. (Ç.N.)

Ruth Benedict, Kroeber vb.), “Bir Po Vadisi Toplumunda Sanayi ve Cinsel Baskı”nın esin kaynakları oldu; yazının başlığını Malinowski’nin bir yapıtından aldım.Yazının felsefi bölümleri, Husserl, Binswanger, Heidegger ve başkalarından yapılan (uygun bir biçimde değiştirilmiş) alıntılarla zenginleştirildi. Ludovica Limanı Paradoksu, İtalya’da birçok üniversitenin mimarlık bölümlerinde yerleşik bir çalışma konusu haline gelmiştir.

Aynı şekilde, “Son Yakındır”, Adorno’nun ve Frankfurt Okulu’nun toplumsal eleştirisinden esinlendi. Bazı parçalar, o yıllar kendilerini “Adorno”laşmaya adanmış olan İtalyan yazarlardan dolaysız alıntılardır. Ondan önceki parça gibi bu metin de bugün “alternatif insanbilim” (bizim gözümüzle başkalarının dünyası değil, başkalarının gözüyle bizim dünyamız) denilen şey üzerine bir alıştırmadır. Montesquieu bunu *İran Mektupları*’nda daha önce yapmıştı. Bir süre önce, bir grup insanbilimci, Fransız yaşam tarzını gözlemleyebilsinler, diye Afrikalı araştırmacıları Fransa’ya çağırmıştı. Afrikalılar, Fransızların köpeklerini gezdirme alışkanlığında olduklarını öğrenince çok şaşmışlardı örneğin.

İnsanın Ay’da ilk yürüyüşünün televizyonda izlenmesi, “Amerika’nın Keşfi” adlı yazıyı getirdi. Özgün metinde İtalyan sunucularının adları kullanılıyordu; onların yerine tanıdık Amerikan adlar kondu.

“Benim Abartı-Yorumum” başlığında, *Finnegans Wake*¹ üzerine ünlü bir denemeler toplamının başlığı neredeyse harfi harfine aynen kullanılıyor. Onlarca yıl önce Amerikan üniversitelerinde moda olan bütün eleştiri biçimlerini (Yeni Eleştiriden simgesel eleştirinin çeşitli biçimlerine kadar, aynı zamanda Eliot’ın eleştirisine de

1. (İng.) Finnegans’ın Uyanışı. (Ç.N.)

birkaç yerde imayla) akılda tutarak, bu aşırı-yorum tavırlarını ondokuzuncu yüzyılın en ünlü İtalyan romanına uyarladım. İngiliz dili okurlarının çoğu *Nişanlılar*'a (*The Betrothed* diye bir İngilizce çevirisi olmasına karşın) aşına olmayabilirler; ama benim Joyce'vari okumamın, ondokuzuncu yüzyıl başlarından kalma, biçemi ve anlatı yapısı Joyce'tan çok (örneğin) Walter Scott'ı akla getiren bir klasiğe uygulandığını bilmek yeterli olacaktır. Bugün “yapı bozucu okuma”da son birçok çalışmanın, sanki benim yansılamanımdan esinlenmiş gibi olduğunu fark ediyorum. Yansılamanın yapması gereken budur işte: “Aşırıya kaçmaktan hiç korkmamalıdır. Yerini bulursa başkalarının daha sonra gülümsemeden –ve yüzleri kızarmadan– ısrarla, katı bir ciddiyet içinde yapacakları bir şeyi önceden canlandırmış olacaktır yalnızca.”

UMBERTO ECO

GRANITA

Bu elyazması bana Piemonte'de küçük bir kasabanın yerel hapisane müdürü tarafından verildi. Bu adamın, bu kâğıtları hücrelerinde bırakmış olan o gizemli mahpus hakkında bize sağladığı inanılmaz bilgiler, yazarın kaderini örten karanlık, aşağıdaki sayfaların yazarıyla yolları çakışan insanlarda görülen o inanılmaz, o açıklanamaz ağız sıklığı, bizi elimizdekiyle yetinmek zorunda bırakıyor; hapisane farelerinin oburluklarından sonra elyazmasından geriye kalanlarla yetinmeliyiz; çünkü öyle hissediyoruz ki okur, bu koşullarda bile bu Umberto Umberto denen adamın (gizemli mahpus ola ki, mantığa uymasa da, Langhe bölgesinde bir sürgün olan Vladimir Nabokov değilse ve elyazması bu maymun iş-tahlı ahlak düşkününün öteki yüzünü göstermiyorsa) olağanüstü öyküsü hakkında bir fikir oluşturabilir kafasında ve böylece en sonunda bu sayfalardan gizli bir ders çıkarabilir: Hovarda kılığı altında daha yüksek bir ahlak yatar.

Granita. Gençliğimin çiçeği, gecelerimin işkencesi. Bir daha göreceğim mi seni? Granita. Granita. Granita. İkincisi ve üçüncüsü, sanki birinciyle çelişir gibi, bir küçültme belirteci oluşturan üç hece. Gran. Ita. Grani-

ta, dilerim, hayalin bir gölgeye, oturduğun yerse bir mezara dönüşünceye kadar anımsarım seni.

Benim adım Umberto Umberto. O büyük olay olduğunda, gençliğin başarılarına cesaretle bırakıyordum kendimi. Beni şimdi görenlere değil de, o zamanlar tanıyanlara göre Okurum, bu hücrede, yorgunluktan ve açlıktan bitkin, yanaklarımı sertleştiren peygamber sakalının ilk izleriyle... beni o zaman tanıyanlara göre, sanırım, yüzünde bir Calabria'lı atanın Akdeniz kromozomlarından gelen bir melankoli taşıyan, yetenekli bir delikanlıydım. Karşılaştığım genç kızlar beni yapayalnız gecelerinin dünyevi acılarına götürerek, yeni tomurcuklanan döl yataklarının bütün şiddetiyle arzu ederlerdi. Kendim de bambaşka bir tutkunun korkunç pençesinde olduğum için, pek anımsamam o kızları; gözlerim, batan günün eğik ışığında, ipek gibi, belli belirsiz ayva tüyleriyle pırl pırl yanaklarını okşayıp geçirdi yalnızca.

Seviyordum, Sevgili Okurum, aziz dostum! Ve sizin hantal bir düşüncesizlikle "yaşlı kadınlar" diye adlandıracağınız kimseleri, o coşkulu yıllarımın çılgınlığıyla seviyordum. Sert, amansız yılların damgasını yemiş, seksen yaşlarının öldürücü ritmiyle iki büklüm olmuş, yaşlılığın gölgesinin bir deri bir kemik bıraktığı o yaratıkları, sakalsız varlığımın en derin labirentinden arzu ediyordum. Birçoklarının, yirmi beşindeki güçlü Friulili sütçü kızlarının o bilinen kullanıcılarının şehvet düşkününü kayıtsızlıklarıyla önem vermediği, unuttuğu bu yaratıkları anlatabilmek için, sevgili Okur, yine, girişebileceğim herhangi bir eyleme engel olan, onu durduran bir bilginin izinsiz geriye dönüşünün baskısı altında dikkatle seçmiş olmaktan korkmadığım bir terim kullanacağım: Kader melekleri.

Ey beni yargılayan sizler (*toi, hypocrite lecteur, mon*

semblable, mon frère!)), üstü örtülü dünyamızın bu bataklığında melekçiklere meraklı kurnazlara sunulan bu erken avı nasıl tanımlayabilirim? Öğle sonu bahçelerinde, henüz tomurcuklanmaya başlayan kızların peşinde rezilce koşuşturan sizin gibilere nasıl anlatabilirim bunu? Kader melekçigi âşıklarının eski parkların sıralarında, bazilikaların hoş kokulu gölgeliklerinde, taşra mezarlıklarının çakıllı yollarında, pazar duasında, dispanse-
rin köşesinde, yoksullar evinin kapılarında, kilise alayının şarkıcılar korosunda, yardımseverler kermeslerinde peşine düşeceği, bir gölgeden farksız, sinmiş, sırtkan bu av hakkında ne bilebilirsiniz: Volkanik kırışıklıklardan yol yol olmuş yüzleri, kataraktlı sulanmış gözleri, dişsiz bir ağzın keskin çöküntüsüne batmış o kuru dudakların seyirmesini, kendinden geçip sulanan ağzından damlayan parıltılı salyayla zaman zaman canlanan o dudakları, gururla yıpranmış o yamru yumru elleri, tespih çekerek ağır ağır dua ederken sinirden, şehvetten titreyen, kıskırtıcı elleri bir an olsun daha yakından görmek için kurulan yoğun ve –ne yazık– amansızca iffetli bir aşk tuzağıdır bu.

O ele geçmez avı görünce düşülen derin kederi, bir anlık dokunuşlarla birdenbire gelip geçen o titremeleri nasıl canlandırabilirim, Okur-dostum. Kalabalık bir tramvayda bir dirsek dürtüşü: “Affedersiniz hanımefendi, oturmak ister miydiniz?” Ah, iblis dost, hemen oracıkta çılgın bir Bacchus draması oynamayı yeğlerken nasıl kabul edebilirsiniz o minnet dolu ıslak bakışları ve, “Teşekkür ederim, genç adam, çok nazıksınız!” sözlerini? Bir mahalle sinemasının öğle sonu tenhaliğında iki sıra arasından geçerken baldırınızın saygıdeğer

1. (Fr.) Ey sen, ikiyüzlü okur, benzerim, kardeşim. (Ç.N.)

bir dize sürtünmesi ya da bir kahraman izci dikkatiyle trafik ışığında karşıdan karşıya geçmesine yardım ettiğiniz bir kocakarının iskelet elinin kolunuzu yumuşak fakat dikkatli tutuşu – aşırı dokunmanın seyrek anları!

Başboş gençliğimin inişleri çıkışları başka rastlaşmalar da sağlıyordu bana. Dediğim gibi, esmer yanaklarım, nazik bir erkeğin sıkıştırdığı narin bir genç kızinkine benzer çehremle oldukça çekici bir dış görünüşüm vardı. Gençlik aşkını bilmiyor değildim ama çağımın gereklerini yerine getirerek, geçiş ücreti öder gibi ona teslim ediyordum kendimi. Bir mayıs akşamını anımsıyorum şimdi, günbatımından hemen önceydi, soylu bir ailenin villasının bahçesinde –Varese bölgesinde, gölden pek fazla uzakta olmayan, batan gün ışığında kıpkırmızı bir villaydı bu– on altı yaşında çaylak bir kızla çalılıkların gölgesinde yatıyordum; bana karşı duyduğu âşikane duyguların yarattığı korkudan fırtınaya yakalanmış gibi tir tir titreyen, yüzü çilli bir kızdı bu. Tam o anda, ergin hokus-pokusumun o çok arzu edilen esasını kayıtsız bir edayla ona bağlıyordum ki, sevgili Okurum, üst katın penceresinde, pamuklu çorabını bacağından aşağı öylece sıyrırken neredeyse iki büklüm olmuş yaşlı, zayıf bir dadının şeklini gördüm. Kaba kumaştan giysisini yukarı sıyırın yaşlı ellerin beceriksiz hareketlerle okşadığı o şiş bacağıın nefes kesen görünümü, bana (benim kösnül gözlerime!) bir erden kız okşayışının rahatlattığı yabansı, kıskanılası bir fallus gibi göründü; ve tam o anda, uzaklığın da etkisiyle daha da şiddetlenmiş bir kendinden geçişle, soluk soluğa, biyolojik bir onayın akışıyla patladım, genç kız (çılgın kurbağacık, nasıl nefret ediyordum senden!) bunu kendi çaylak büyüüne bir övgü sanıp hoşlandığını gösterdi inleyerek.

Ey benim doğru adrese yönlendirilmiş tutkumun kafasız aracı, o zaman, başka birinin öğününü tattığının

ya da senin o çaylak yıllarının boş gururunun beni sana ateşli, unutulmaz bir suç ortağı olarak gösterdiğinin farkına vardın mı acaba? Ertesi gün ailenle birlikte oradan ayrıldıktan bir hafta sonra “Eski dostunuz” diye bir kartpostal gönderdin bana. O sıfatı dikkatle kullanırken hakikati sezmiştin de, ne denli keskin zekâlı olduğunu mu gösteriyordun bana, yoksa doğru mektup biçimini hiçe sayan ateşli bir liseli kızın külhani *dili* miydi seninkisi?

Ah, bu olaydan sonra, seksenlik bir insanın yumuşak silüetini banyoda bir an görürüm umuduyla her pencereye nasıl titreyerek baktım! Kaç akşam, bir ağacın arkasına gizlenerek, gözlerim, dişsiz ağızıyla yemeğini tatlı tatlı yemeye çalışan bir ninenin perdeye düşen gölgesine çevrili, yapayalnız tamamladım sefahat âlemi mi! Ve figür, *ombres chinoises*'ların¹ sahteliğinden sıyrılıp, şişkin göğüsleri ve Endülsü bir kısırağın güneş yanığı kalçalarıyla çıplak bir balerin olarak kapı eşiğinde kendini gösterdiğinde, ne korkunç, ne beklenmedik ve yıkıcı (*tiens, donc, le salaud!*²) bir hayal kırıklığıydı o!

Böylece, aylarca ve yıllarca, tapılası kader melekçiklerinin peşinde yanlış yollarda, elleri boş koşturup duruyordum; eminim, daha doğduğum anda, yaşlı, dişsiz bir ebe –Gecenin o saatinde umutsuzca bir arayış içindeki babam bula bula bir ayağı çukurda bu kocakarıyı bulmuştu!– beni anamın dölyatağının cıvık hapisanesinden kurtarıp da yaşamın ışığında bir *jeune parque*³, ölümsüz yüzünü gösterdiğinde başlamış olan bir kovalamacaydı bu.

1. (Fr.) Gölge oyunu. (Ç.N.)

2. (Fr.) Al sana işte, pis herif! (Ç.N.)

3. (Fr.) Genç Parka. Roma mitolojisinde kader ve ölümü simgeleyen üç tanrının doğuma bakan en genç olanı. (Y.N.)

Ey, Őu anda beni okuyan Okur (*à la guerre comme à la guerre*¹), senden bir doğrulama beklemiyorum; yalnızca beni, zaferime getirmiŐ olan olayların akıŐının nasıl kaçınılmaz olduğunu açıklıyorum sana.

Benim de çağrılı olduğum o akşam toplantısı, genç mankenlerin ve sivilceli üniversite öğrencilerinin katıldığı o berbat partilerden biriydi. Uyanmış genç kızların o dolambaçlı uçarılıkları, dansın fırtınası içinde düğmesi açılmış bluzlarından göğüslerini kayıtsızca sunuŐları iğrendiriyordu beni. Ben tam henüz dokunulmamıŐ kasıkların bu rezil trafiğinden kaçıp kurtulmayı düşünüyordum ki, ince, tiz bir ses (o baş döndürücü yüksekliği, gücünü yitireli çok olmuş o ses tellerinin boğuk çöküŐünü, *allure suprême de ce cri centenaire*² anlatabilecek miyim acaba?), kadim bir diŐinin ürkek feryadı topluluğu sessizliğe boğdu. Ve kapının çerçevesi içinde onu: Doğum Őokumun o yıllarca uzaktaki meleğinin yüzünü, kösnül beyaz lülelerinden çevreye saçılan o heyecanı; minicik, havı dökülmüş siyah giysisinin kumaŐının dar açılar içine hapsettiği gergin vücudunu; artık ince ve eğrilmiş çapraz bacaklarını; sayğı telkin eden eteğin eskil iffeti altında beliren, kırılmaya, incinmeye hazır kalça kemiğinin kırılğan çizgisini gördüm.

Ev sahibemiz olan o yavan kız, hoŐgörülü bir kibarlık gösterisinde bulundu. Gözlerini gökyüzüne kaldırırken, “Bu benim nineciğim,” dedi.

Elyazmasının sağlam bölümü burada bitiyor. Bunun ardından gelen dağınık satırlardan çıkarılabilecek olan Şeyler öykünün aşağı yukarı Őu biçimde devam ettiğini

1. (Fr.) Kötü koŐullara katlanma gereğini ifade eden bir deyim: “Her Őeye katlanmak gerek...” (Ç.N.)

2. (Fr.) Yüz yaŐındaki insanın bu çığlığının yüce güzelliği. (Ç.N.)

akla getiriyor: Birkaç gün sonra, Umberto Umberto ev sahibesinin büyükannesini bisikletinin gidonuna bindirerek Piemonte'ye kaçıtır. Onu önce bir yaşlı yoksullar evine götürür, aynı gece orada ona sahip olur, başka şeyler arasında, kadının hiç de deneyimsiz olmadığını öğrenir. Şafak sökerken, bahçenin yarı karanlığında sigara içmekteyken, yanına şüpheli görünümlü bir genç yaklaşır ve yaşlı kadının gerçekten büyükannesi olup olmadığını sorar ona. Korkuya kapılan Umberto Umberto, Granita'yla birlikte yaşlılar kurumundan ayrılır ve Piemonte yollarında baş döndürücü bir koşu başlar. Canelli'deki şarap şenliğini, Alba'da yılda bir yapılan mantar şenliğini ziyaret eder, Caglianetto'daki tarihî törene katılır, Nizza Monferrato'daki hayvan pazarını dolaşır, Ivrea'daki Sütçü Kızlar Kraliçesi seçimini, Condove'daki koruyucu aziz onuruna yapılan çuval yarışını izler. Kuzey bölgesi boyunca yaptığı bu maceralı, çılgın yolculuğun sonunda, bisikletinin bir süredir motosikletli bir kahraman izci tarafından kurnazca izlendiğini fark eder, onun bütün tuzaklarından kurtulur. Bir gün, Incisa Scapaccino'da, Granita'yı bir ayak bakımı uzmanına götürdüğü sırada, sigara almak için birkaç dakika onu yalnız bırakır, döndüğünde ise yaşlı kadının yeni kaçıracısıyla birlikte giderek kendisini terk ettiğini anlar. Aylarca derin bir ruh çöküntüsü geçirir, fakat sonunda yaşlı kadını yeniden bulur; kendisini kandıran adamın götürdüğü bir güzellik bakımevinde gençleşmiş, tazeleşmiştir. Yüzünde bir tek kırışık yoktur, saçları bakırımsı bir renk almıştır, gülüşü göz kamaştırır. Umberto Umberto bu yıkılış karşısında duyduğu derin acıma hissi ve çaresizlik altında ezilmiştir. Bir tek söz etmeksizin bir tüfek satın alır ve alçak herifin peşine düşer. Genç izciyi, bir kamp yerinde ateş yakmak için iki odun parçasını birbirine sürterken bulur. Bir-iki-üç kez ateş eder, her defasında ıskalar, sonunda

deri ceket ve siyah bere giymiş iki papaz, onu zararsız hale getirir. Derhal tutuklanır ve yasadışı ateşli silah taşımaktan ve av mevsimi dışında avlanmaktan altı ay hapse mahkûm olur.

1959

Nabokov'un *Lolita'sı* İtalya'da nasıl yazılırdı? Bir striptizci, Sokrates tarzında nasıl soyunur? Homeros'un *Odyseia'sı*, Dante'nin *İlahi Komedi'si*, Cervantes'in *Don Quijote'si* ya da Kafka'nın *Dava'sı* bugün bir yayınevine gönderilse editör tarafından nasıl reddedilir?

Umberto Eco, 1960'larda *Il Verri* dergisi için kaleme aldığı bu denemelerde edebiyata, topluma, kültür dünyasına, popüler kültüre, onları taklit ederek yergi ya da alaycı eleştiriler yöneltiyor. Eco, *Yanlış Okumalar'da*, toplumdaki ve edebiyat dünyasındaki olmadık alışkanlıkları, gülünçlük ve çarpıklıkları her zamanki ustalığıyla taşlamakla kalmıyor, ele aldığı konulara şaşırtıcı yaklaşımlar getiriyor.

•dergiyazıları •hiciv •göstergebilim •postmodernizm •mizah
•neoavangard

 can

canyayinlari.com | f | | | | canyayinlari

deseme

ISSN: 978-975-87-3274-4

9 789750 732744